

TIPOLOGIA VARIAȚIEI FRAZEOLOGICE

Lilia TRINCA, dr., conf. univ.,
 Facultatea de Litere,
 Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *Phraseology, as an important language compartment, has a dynamic character. The dynamics of phraseology is manifested by the increasing number of phraseological units and by their modification, as well as by a very productive phenomenon of phraseological variation, "phraseological derailment", which is a type of reorganization (by de-structuring / re-structuring the signifier and the signified of the phraseological unit) that occurs spontaneously or with a stylistic intent. "Phraseological derailment", the emergence of phraseological duplicates, whether ephemeral or occasional, is a testimony to the fact that phraseological units are dynamic models. The perpetual competition between canonical forms alias traditional ones as well as between various duplicates and innovative variants catalyses multiple changes in expression and content. The article focuses on the dynamics of phraseological units with archaic elements in modern Romanian from the perspective of the phenomenon of "phraseological derailment" and related phenomena, highlighting, as much as possible, a series of changes of form and meaning of some phraseological models consecrated by use as canonical and traceable forms in Romanian dictionaries.*

Keywords: *repeated discourse, phraseological unit, phraseological derailment, deconstructed phraseological unit*

Limba este și va rămâne dinamică în toată evoluția sa, atâta timp cât va servi nevoilor de comunicare și de cogniție ale unei comunități. Caracterul dinamic al limbii e condiționat, în special, de faptul că „activitatea lingvistică nu înseamnă a vorbi și a înțelege o limbă, ci înseamnă a vorbi și a înțelege ceva nou prin mijlocirea unei limbi” [3, p. 96]. Limba este într-un proces perpetuu de înnoire, întrucât se axează pe modele anterioare pe care le folosește și le dezvoltă și chiar „se depășește prin actualitatea lingvistică, pentru că vorbirea este întotdeauna nouă; și limba se reînnoiește pentru că înțelegea înseamnă a înțelege ceea ce se știa în limba dinaintea actului vorbirii” [*ibidem*]. Frazologia, ca un compartiment important al limbii, de asemenea, comportă un caracter dinamic. Dinamismul frazeologiei se manifestă prin sporirea și modificarea fondului frazeologic, precum și printr-un fenomen extrem de productiv la ora actuală a variației frazeologice, „deraiere frazeologică”, care reprezintă un tip de reorganizare – prin de-structurare/ re-structurare a semnificatului și a semnificatului frazeologic – produsă spontan sau cu intenție stilistică (de a eufemiza, a parodia, a ironiza sau doar de a provoca ilaritate) prin valorificarea funcției ludice a limbajului. Îmbogățirea frazeologiei româ-

ționale și diversele dublete și variante inovative, uneori doar coexistența acestora catalizează multiple modificări la nivelul expresiei și cel al conținutului.

În contextul variației frazeologice, merită să amintim că, din perspectiva construirii textului, frazeologismele sunt niște „prefabricate de vorbire”, reprezentând o varietate a ceea ce numea E. Coseriu „discurs repetat” [2, p. 55]. În cazul unor asemenea construcții, conform definiției, „uzajul îți interzice să schimbi ceva”, întrucât sunt „gata făcute”, adică „date ca atare de tradiție” [3, p. 136]. Cu alte cuvinte, frazeologismele, ca niște clișee cu formă „canonică”, nu se pretează, în mod obișnuit, modificărilor. Contestarea însă ca atitudine creatoare – în special în vorbire – în numele sensibilizării și conferirii de originalitate (chiar clișeului sesizat deja ca fiind banal) nu a putut să nu afecteze enunțurile despre care discutăm.

Asemenea reacții sunt, de fapt, „manifestări ale universaliiilor limbajului, și anume *creativitatea* – dimensiune în care limbajul dispune de posibilități nelimitate” [4, p. 127]. Considerând vorbirea drept un teren de verificare a universalității formelor mentale ce ghidează „de-structurarea” discursului, credem că modificarea structurii frazeologismelor cu elemente arhaice este un paragraf aparte în capitolul „destructurarea” discursului repetat. Firește, recurgerea la astfel de procedee are un profund substrat psihologic: stabilirea unui contact favorabil pentru a se ajunge la intenția de manipulare prin mijloace de incitare și seducție. Adică, utilizând frazeologisme în comunicarea lui, locutorul intenționează să stabilească un contact aparte cu publicul (receptorul), situându-se pe un segment comun de experiență idiomatică.

Cu privire la cauzele producerii fenomenului variației frazeologice în limba română, am putea releva 1) cele de natură lingvistică și 2) cele de natură extralingvistică. Printre primele consemnăm procesul de evoluție și modernizare a limbii, inclusiv la nivel fonetic, gramatical, derivativ, lexical. Printre cauzele extralingvistice, am menționa cele de ordin psihologic, pragmatic: or, revitalizarea expresiilor canonice, pe lângă adecvarea la o intenție fatică, de captare a atenției destinatarului prin instituirea unui „contact de comunicare” *sui-generis*, implică un nou potențial comunicativ și conotativ.

Variația frazeologică se poate produce atât în planul expresiei, cât și în cel al conținutului, ceea ce ne permite să distingem următoarele tipuri:

- Variația formală: fonetică; gramaticală; derivativă; lexicală.
- Variația semantică.

Ambele aceste tipuri de variație, din perspectiva intenției vorbitorului de a le produce, pot fi atât spontane, cât și intenționate.

În articolul de față ne propunem să relevăm expresiile susceptibile de a fi actualizate prin dublete/variante frazeologice spontane, explicabile prin intervenția inconștientă a locutorului asupra modelului frazeologismului inițial, condiționată de evoluția limbii, a uzului. Or, e axiomatic faptul că varietatea internă a unei limbi e surprinsă de nivelul ei istoric, de aceea fenomenul particular de variație, inclusiv variația frazeologică, are caracter istoric și se poate realiza atât în plan diacronic, cât și în cel sincron. Dacă în sincronie putem fi martorii „coexistenței” unor dublete frazeologice, atunci în sincronie – ținând cont de limba văzută ca *enérgeia, activitate* – asistăm la selecția preferențială, a unor frazeologisme (ca rezultat al concurenței), ale căror elemente sunt conforme normelor uzului și devin canonice, pe de o parte, și căderea în desuetudine a dubletelor sale, pe de altă parte. Bunăoară, sinonimele frazeologice obținute prin variație diacronică, *a-i face (pune) conețul / a-i face (pune) capătul* au coexistat o perioadă în limbă, după care, drept rezultat al concurenței sinonimice, primul a fost eliminat și s-a depus în rezerva pasivă. În subsidiar, susținem că orice variație frazeologică este, în mod obligatoriu, și diacronică, deoarece modificările în cadrul frazeologismului survin treptat, la diferite faze de evoluție a limbii, și nu sincronice.

Analiza variației frazeologice formale de tip spontan implică precizarea că unele frazeologisme ce conțin elemente arhaice, odată cu evoluția limbii, au fost concurate de dubletele sale, care – datorită poziției privilegiate a unor elemente componente, ce au căpătat girul normeii literare actuale – au obținut câștig de cauză și au impus arhaizarea primelor. Amintim, în acest context, că influenței de reglementare îi sunt supuse elementele componente ce n-au rupt legăturile cu diverse nivele ale limbii și viceversa, componentele ce s-au izolat de sistemul de relații lingvistice rămân a fi inerte influenței

sistemului lingvistic⁵. Variațiile formale de acest tip a unităților frazeologice nu au cauzat, de obicei, modificări la nivelul conținutului, iar preferința pentru o anumită variantă în detrimentul alteia e determinată de apartenența la un anumit grai, la o categorie de vârstă sau la o categorie socială.

Astfel, identificăm următoarele tipuri de variație formală spontană, determinată de oscilații, respectiv, concurența dintre fenomenele/elementele lingvistice la diferite nivele glotice⁶:

- **Fonetică:** *a aduce la (în, întru) săvârșire / a aduce la (în, întru) săvârșit; a fi la buchi / a fi la azbuchi / a fi la buche; a pune (sau a ascunde, a ține etc.) ceva sub obroc / a pune (sau a ascunde, a ține etc.) ceva sub oboroc; a-l scoate la vezală / a-l scoate la vezeală / a-l scoate la vedere ș.a.*
- **Gramaticală:**
 - ce vizează forma de plural a substantivului: *a fi cu trei roate la car / a fi cu trei roți la car; a fi cu trei roate la căruță / a fi cu trei roți la căruță; a bate câmpii / a bate câmpurile; a avea două tăișe/ a avea două tăișuri; a călca (a merge) în (pe) pasurile cuiva / a călca în pașii cuiva; a urma pasurile cuiva / a urma pașii cuiva ș.a.*
 - ce vizează forma determinată sau nedeterminată a substantivului: *a păți o alagea / a păți alagea; a-l tăia pe cineva la ramazan / a-l tăia pe cineva ramazanul; a trage un ibrișin / a trage ibrișinul cuiva ș.a.*
 - ce vizează forma de singular/plural: *a juca (cuiva) renghiul / a juca (cuiva) un renghi / a juca (cuiva) renghiuri; a primi plocon / a primi plocoane; a lua plocon / a lua plocoane; a ieși (a scoate) la obraze / a ieși (a scoate) la obraz; a umbla cu furțișag / a umbla cu furțișaguri ș.a.*
 - ce vizează forma de gen a substantivului: *a da zvoană / a da zvon ș.a.*
 - ce vizează forma exprimarea sintetică sau analitică a cazului: *a-i da brânci la pas / a-i da brânci pasului ș.a.*
- **Derivativă:** *de prisoseală / de prisosință / de prisosit / de prisos; a face cercare / a face încercare; a umbla (a se duce) cu daiboj(ul) / a umbla (a se duce) cu daibojeală (daibojeli); a-și omori plictisul / a-și omori plictiseala ș.a.*
- **Lexicală:**

Analiza materialului factual pentru variația frazeologică lexicală relevă posibilitatea substituiri unui element al unității frazeologice respective cu:

1) Un cuvânt sinonim (fie și contextual): *a avea parapon pe cineva / a avea supărare pe cineva; a-i fi pita și cuțitul în mână / a-i fi pâinea și cuțitul în mână; a avea (a-i fi cuiva) hasnă de cineva (ceva) / a avea folos de cineva (ceva); a călca pravila / a călca legea; a da cu mâna prin șperlă / a da cu mâna prin spuză; a da jos de pe scaun pe cineva / a da jos de pe tron pe cineva; a avea trebuință de cineva / avea nevoie de cineva; a fi cal de poștă / a fi cal de olac; a trăi ca un nabab / a trăi ca un bimbașa / a trăi ca un boier/ a trăi ca un prinț; a nu face nicio lețcaie frântă / a nu face nicio para frântă; a da ultimul franc / a da ultimul ban; a nu face nicio lețcaie chioară / a nu face nicio para chioară / a nu plăti nici un zlot rău în ochii cuiva / a nu plăti nici un sfanț în ochii cuiva / a nu plăti nici două parale / a nu plăti două parale / a nu plăti doi bani; a-și bate (rupe, răci) gura de clacă / a-și bate gura degeaba; a lua în (prin, sub) paloș pe cineva / a lua în (prin, sub) sabie pe cineva ș.a.*

În acest context, e important să consemnăm că nu putem considera drept sinonime, în sensul tradițional al termenului, unitățile care se pot substitui reciproc în expresiile frazeologice, întrucât, de facto, se atestă nu termeni sinonimi, ci frazeologisme sinonime, care au la bază imagini diferite, pornind de la alt tipar formal. Greșeala, după cum menționează Cr. Munteanu, rezidă, probabil, în tendința de a acorda statut de sinonime cuvintelor ce se înlocuiesc conform principiului: două sau mai multe unități sunt sinonime dacă propozițiile care rezultă din înlocuirea uneia cu cealaltă au

⁵ După cum e lesne de observat, cele două tendințe (de conservare și de schimbare) se opun reciproc, sunt în perpetuă rivalitate, în vederea sferei de influență.

⁶ Acceptarea unei variante a fost motivată de fixarea în limbă a unei anumite forme a termenului component respectiv, în detrimentul alteia/altora.

sens” [6, p. 68]. O asemenea abordare a lucrurilor denotă însă ignorarea faptului că frazeologismul, *alias* *discursul repetat*, se distinge net de *discursul liber*.

2) Un cuvânt apropiat ca înțeles sau ca sferă semantică și valoare expresivă: (*a dormi*) *somnul (cel) de veci* / *a adormi mort* / *a adormi pe vecie* întru Domnul; *a-și da ortul popii* / *a-și da pielea popii*; *a fi cu două obraze* / *a fi cu două fețe*; *de când muscalii cu coadă* / *de când nemții cu coadă*; *a se pune de (la, cu) price* / *a se pune de (la, cu) pricină*; *a sta posâclit* / *a sta posomorât*; *a înjura ca un birjar* / *a înjura ca un surugiu* / *a înjura ca la ușa cortului* / *a înjura zdravăn*; *a-l băga în tamină* / *a-l băga la fund* / *a-l băga la mare adâncime*; *a înșira la gogleze* / *a înșira la gogoși*; *a lega fedeleș* / *burduf* pe cineva; *a-l lua în bașchioală* / *a-l lua în băscălie*; *a ajunge la giurumea* / *a ajunge de batjocură*; *a purta jalba* în proșap / *a purta hârtia* în proșap; *a ajunge la (un) liman* / *a ajunge la un mal* / *a ajunge la un sfârșit bun*; *a-și lua (a apuca) câmpii în cap* / *a-și lua munții și pustiile în cap* / *a lua lumea în cap*; *a arunca cu sperla în ochi* / *a arunca cu nisip în ochi*; *a-l lua la răsuală* / *a-l lua în răs*; *a o lua cu otuzbirul* / *a o lua cu forța*; *a lua pe cineva (ceva) în periplizon* / *a lua pe cineva (ceva) în răs*; *a intra în delă* / *a intra în necazuri*; *a intra în chichion* / *a intra în belea*; *a avea hatâr* / *a avea trecere*; *a da (sau a fi) de șugubină* / *a da (sau a se face) de rușine* / *a (se) face de răs* / *a (se) face de ocară*; *a da o rumejină de ploaie* / *a da o spârcaială de ploaie* / *a da o ploaie slabă*; *cu ruptoare* / *cu toptanul* / *cu ridicata*; *a merge (treaba, lucrul) ibrișin* / *a merge găitan* / *a merge brici* ș.a.

3) Un cuvânt asemănător ca sens sau doar apropiat ca formă, dar care este clar vorbitorului și, implicit, mărește gradul de motivare a frazeologismului: *a aduce pe cineva la prochimen* / *a aduce pe calea ce bună*; *a fi gol scripcă* / *a fi gol pușcă*; *a însemna la răboj* / *a însemna în grindă*; *a avea bani la chimir* / *a avea bani la ciorap* / *a avea bani la saltea*; *a merge (treaba, lucrul) ibrișin* / *a merge găitan* / *a merge brici*; *a fi gol scripcă* / *a fi gol pușcă*; *a arăta ca o măcioală* / *a arăta ca ca moartea*; *a-l lua la refenea* / *a-l lua la zor* / *a-l lua la rost*; *a o lua cu otuzbirul* / *a o lua cu forța* ș.a.

Impunerea unor variante frazeologice a fost favorizată de asimilarea unor neologisme latino-romanic, care au concurat în limba română contemporană cu sinonimele lor turcești, grecești, slave etc. din fondul vechi al limbii. Cf. *parapon* / *supărare*; *pită* / *pâine*; *pravilă* / *lege*; *paloș* / *sabie* ș.a.

Există și situația inversă, când o unitate frazeologică de proveniență franceză, ce conținea un cuvânt împrumutat tot din franceză, neacceptat însă în română, a avut o variantă, adoptată astăzi de uz, în care elementul component respectiv a fost tradus uneori cu un echivalent latino-romanic.

Cf. *A avea încredere*, înv. *a avea confiență* (fr. *avoir confiance*) „a se încrede în ceva sau în cineva”: *Se duce la un medicin în care crede că poate să aibă confiență*. (Ion Ghica, 395).

Pe cuvânt de onoare, înv. (sau rar) *pe parolă de onoare* (fr. *sur parole d'honneur*) „în mod solemn, sigur”: *I-am promis pe parolă de onoare că nu-l mai întreb nimic*. (I.L. Caragiale, 791).

Alte frazeologisme de proveniență franceză care conțineau un cuvânt împrumutat tot din franceză au avut o variantă, impusă, în cele din urmă, în care elementul component respectiv a fost calchiat. Consemnăm următorul calc lexico-frazeologic:

Cf. *A deschide ședința*, înv. *a deschide seanța* (fr. *ouvrir une seance*) „a face să înceapă o reuniune publică”: *Noi (...) am deschis seanțele noastre la București*. (M. Kogălniceanu, 98) (pentru detalii a se vedea [5, p. 61-73]).

Cele mai des exploatate mecanisme ale deconstrucției frazeologice sunt elipsa – suprimarea unor elemente – și expansiunea – adăugarea unor elemente noi. Trebuie să menționăm însă că distincția între variantele frazeologice formate prin elipsă sau expansiune este greu de realizat, întrucât numai un studiu istoric în domeniul frazeologiei, bazat pe atestări de material faptic, ar putea arăta dacă la origine este vorba de o expresie de tipul *a avea burta carabă*, la care s-a adăugat ulterior segmentul (propoziție subordonată consecutivă) *de să omori puricele pe ea*, pentru a mări gradul de expresivitate al DR sau, dimpotrivă, expresia a fost de la bun început *a avea burta carabă de să omori puricele pe ea*, iar varianta mai scurtă a apărut în urma elipsei. Prezentăm în continuare următoarele variante frazeologice: *sărac (calic) lipit pământului* / *sărac (calic) lipit*; *a avea bani la chimir* / *a avea la chimir*; *a avea burta țifloaie de să omori puricele pe ea* / *a avea burta țifloaie*; *a avea sad bun la vorbă* / *a avea sad la vorbă*; *a-i pune opinca în obraz* / *a-i pune opinca*; *a fi (a intra, a se tocni etc.) slugă fără (cu) simbrie* / *a intra în simbria cuiva*; *a-i trage un perdaf de ceartă* / *a-i trage un perdaf*; *a mânca pită și sare la o masă cu cineva* / *a mânca pită și sare*; *a nu avea (nici o) lețcaie (lăscaie) frântă (chioară)* / *a nu avea (nici o) lețcaie (lăscaie)*; *a nu avea (nici o) para chioară* / *a nu avea*

(nici o) para; a lua pe cineva în pleasna biciului / a lua pe cineva în pleasnă; a o duce la liman bun / a o duce la liman; a face mici fărâme / a face fărâme; a-i trage cuiva un ibrișin pe la nas / a trage un ibrișin cuiva; a umbla tălălău Tănase / a umbla tălălău; a fi (a se afla, a se găsi) la ananghie / a fi (a se afla, a se găsi) la mare ananghie; a ajunge (a fi / a rămâne / a se face) de pomină / a ajunge (a fi / a rămâne / a se face) de pomina lumii; ș.a.

Variația prin expansiune are, ca urmare întărirea semnificației frazeologismului, precizându-se circumstanța locului: a da șfară în țară / a da șfară în târg / a da șfară în mahala / a da șfară în sat; a da (a trage) o raită / a da o raită prin oraș; a lua pe cineva în pleasna biciului / a lua pe cineva în pleasnă; n-are șfanț / n-are șfanț în buzunar ș.a.

Variația prin distribuție sau prin schimbarea topicii permite utilizarea unor frazeologisme în care unele elemente componente sunt permutabile, ceea ce permite vorbitorilor a scoate în evidență un anumit segment al construcției frazeologice respective. Cf. a ieși din răboj / a ieși afară din răboj / a ieși din răboj afară ș.a.

Menționăm că frazeologismele eliptice au, incontestabil, un avantaj față de frazeologismele „complete”: pe lângă faptul că sunt la fel de inteligibile, posedă și o doză mare de afectivitate, ce atrage preferința vorbitorilor (în special, emoționați). Expresivitatea sporită e determinată atât de formula econoamă și de caracterul ei eliptic, precum și de pierderea legăturilor sintactice (dar și semantice) anterioare dintre elementele componente ale frazeologismelor. Renunțarea la anumite segmente provoacă efecte de ordin stilistic. De cele mai multe ori, ca rezultat al contragerii frazeologismelor arhaice, sunt eliminate diverse tipuri de componente: șfară în țară, în loc de a da șfară în țară; a nu avea glagore în loc de a nu avea glagore în cap; a fi sărac lipit sau a fi lipit pământului, în loc de a fi sărac lipit pământului etc. Aceste frazeologisme au avut o largă circulație, determinată de caracterul motivat, la începuturi, adică de transparența imaginii ce stă la baza lor. Cu timpul însă, ele își pierd motivarea, ceea ce permite elidarea unor elemente componente ale frazeologismului. Bunăoară, expresia a fi sărac lipit pământului, la origine, este o formulă juridică (< lat. *glebae strictus*) cu care erau calificați șerbii sau țărani neliberi – adevărați robi ai pământului (moșiei, satului), unde se născuse (mai detaliat a se vedea cap. *Sensuri arhaice*). În urma desființării șerbiei, expresia își pierde sensul său „oficial”, devenind sinonimă cu „sărac”. Dar în conștiința vorbitorilor a rămas vie amintirea despre mizeria șerbilor și, de aceea, frazeologismul *sărac lipit pământului* denotă gradul maxim al sărăciei. În așa fel, abia în momentul în care formula juridică a fost uitată, expresia pierde sensul literal (în sens material, „alipit pământului”), prin suprapunerea metaforei. Opacizarea semnificației implică modificări formale, în particular elipsa.

Frazeologismul *a da șfară în țară*, care la fel constituie un veritabil document istoric, e afectat de elipsă (*a da șfară* sau *șfară în țară*) abia după ce devine expresie idiomatică, adică când imaginea (ce stă la baza ei) devine opacă. Mai mult decât atât, considerăm că elipsa elementului component al expresiei, *în țară*, poate fi explicată și prin analogia cu expresiile sinonime mai noi: *a da de veste*, *a da de știre* etc., care sunt private de determinanți verbali de circumstanță. Similar e și cazul expresiei *a avea glagore în cap*, care, în urma contragerii (*a avea glagore*), e privată de complinirea circumstanțială (*în cap*)⁷.

După cum arată cercetările, elipsa, în cadrul frazeologismelor, este cauzată de mai mulți factori: de legătura cu *situația de vorbire* sau *contextul*, dar, mai ales, de structura internă a frazeologismului, de gradul de coeziune dintre elementele lui. Cu cât gradul de coeziune e mai înalt, cu atât șansele apariției elipsei sunt mai mari, întrucât (dacă îmbinarea de cuvinte este bine „pietrificată”) roșirea numai a unei părți a ei „reînvie” în memorie „continuarea necesară”. Deci în anumite situații, pentru a intensifica și a stimula interesul ascultătorilor se recurge la elipsă. Cu timpul, folosirea eliptică se stereotipizează, așa încât în limbă încep a coexista două expresii: una completă, integrală și cealaltă în formă eliptică. Unele dintre acestea din urmă, intrate în uzul general, capătă girul normei literare. Fiind folosite în context, ele întruhidează sensul „integral” al frazeologismului. Restabilirea părții elidate, inițial este simplă și firească, iar odată cu scurgerea timpului, restabilirea acestor elemente-lipsă devine anevoioasă.

⁷ Probabil, prin analogie cu expresiile *a avea minte*, *a avea creier* etc.

„Deraierea frazeologică”, apariția dubletelor frazeologice, fie ele și efemere, ocazionale, constituie o mărturie a faptului că frazeologismele sunt modele dinamice. Concurența perpetuă între formele canonice, *alias* tradiționale, și diversele dublete și variante inovative, uneori doar co-existența acestora catalizează multiple modificări la nivelul expresiei și cel al conținutului. Studiul acestui aspect determină procedeul comparației dintre formele oferite de dicționar și dubletele/varianțele discursive reperabile în limba română actuală.

Bibliografie:

1. CANDREA, Ion-Aurel. *Dicționar de proverbe și zicători* (ediția a II-a, închipuită de Ion Aurel Candrea și realizată de Ion Bratu). Târgoviște: Bibliotheca, 2002. 298 p.
2. COȘERIU, Eugen. *Prelegeri și conferințe*. Iași: Ed. Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, 1994. 190 p.
3. COȘERIU, Eugen. *Sincronie, diacronie și istorie*. București: Ed. Enciclopedică, 1997. 253 p. ISBN: 973-45-0203-4.
4. DUMISTRĂCEL, Stelian. *Limbajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcționale*. Iași: Ed. Institutul European, 2006. 276 p. ISBN: 978-973-611-440-3.
5. GROZA, Liviu. *Dinamica unităților frazeologice în limba română contemporană*. București: Ed. Universității, 2005. 156 p.
6. MUNTEANU, Cristinel (editor). *Discursul repetat între alteritate și creativitate*. Volumul omagial Stelian Dumistrăcel, Iași: Ed. Institutul European, 2007. 367 p. ISBN: 978-973-611-509-7.

Opere:

KOGĂLNICEANU, Mihail, *Opere alese*, vol. I, București, Ed. Cugetarea, 1946.

CARAGIALE, Matei I., *Craii de curtea-veche*, București-Chișinău: Ed. Litera, 2001.